

Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitat
Direcció General de Planificació,
Ordenació i Centres

GEOGRAFIA I HISTÒRIA (ESO)

Finalitat de l'assignatura

Aquesta disciplina s'imparteix com a assignatura troncal als tres primers cursos de l'educació secundària obligatòria, que configuren el primer cicle, i també al quart curs, en les dues modalitats que conformen el segon cicle.

Té per objecte estudiar les múltiples interaccions que s'estableixen en les societats, i especialment les diferents manifestacions territorials i l'evolució d'aquestes societats al llarg del temps, ja que el coneixement de la societat i de la manera com aquesta s'organitza i funciona és essencial per poder entendre el món actual. Conèixer l'espai i les diferents societats, tant en el passat com en el present, ens ha de permetre albirar els encerts o els problemes del futur.

Les matèries de geografia i història són dos importants eixos vertebradors del coneixement de la societat, ja que analitzen la realitat humana i social des d'una perspectiva global i integradora. Aquestes dues disciplines han de contribuir a facilitar als alumnes una comprensió organitzada del món i de la societat, però al mateix temps han d'iniciar-los en l'explicació de la realitat en què viuen amb una actitud ètica, compromesa, plural i solidària.

A l'educació secundària obligatòria, l'assignatura de geografia i història pretén afavorir la comprensió dels esdeveniments, els processos i els fenòmens físics i socials en el context en què es produeixen, tant en el present com en èpoques passades. Sobre aquesta base, l'assimilació intel·lectual dels fets històrics i geogràfics a diferents escales es converteix en un aspecte bàsic a l'hora d'entendre la realitat que envolta els alumnes, des de la visió més genèrica fins a la més concreta i específica. Per aconseguir una resposta satisfactòria a aquest propòsit, s'ofereix als alumnes un encadenament lògic de les qüestions que ha d'ajudar a comprendre de quina manera els esdeveniments històrics i el que succeeix a l'entorn no són producte de l'atzar o de la casualitat, sinó la resposta que ofereix en cada moment la societat, d'acord amb els seus objectius, estructures i necessitats.

És important remarcar que les anàlisis geogràfiques i històriques es complementen i aporten interpretacions diverses que permeten comprendre i analitzar la societat en

què vivim i amb la qual mantenim les interaccions essencials que determinen la nostra individualitat i les nostres relacions amb els altres.

La història estudia l'evolució de les societats i cerca en el passat les causes i les interaccions que determinen les realitats del present mitjançant un enfocament de múltiples factors dels processos de canvi històric i la identificació dels elements que caracteritzen els contextos en què es produeixen les diferents manifestacions socials.

La consciència històrica o capacitat de veure'ns com a éssers històrics i de donar sentit al passat és fonamental per construir el present i per identificar-nos com a membres d'un col·lectiu amb el qual es comparteix la història, el territori, unes tradicions i una determinada visió del món.

Respecte de la geografia, aquesta és la ciència que estudia els diferents territoris, tant pel que fa al resultat de les diferents maneres en què cada societat els modifica i els adapta per relacionar-se amb el medi en què viu com pel que fa a la manera en què el territori i l'organització d'aquest actua sobre els individus i les formes de relació social.

La realitat espacial és complexa, de manera que l'espai habitat per les societats s'ha d'estudiar sense separar els components naturals dels humans. S'ha de proporcionar als alumnes el concepte i la conscienciació de la utilització racional del territori i del paisatge, i assumir com a premissa que cada generació té el deure, respecte del territori, de deixar-lo per a les futures generacions com a mínim en les mateixes condicions en què l'han trobat, i la responsabilitat de millorar-lo en la mesura de les seves possibilitats.

El respecte pel nostre patrimoni ha de ser fonamental en aquesta assignatura, i s'ha d'aconseguir mitjançant una perspectiva holística i integradora tenint en compte les diferents dimensions (natural, cultural, material, immaterial, autòctona, rural, urbana, etc.) i la diversitat de perspectives d'estudi. Així mateix, el coneixement del patrimoni ha d'anar vinculat al fet de valorar-lo i de tenir-ne cura, ja que els béns patrimonials, pel seu caràcter limitat i fràgil, s'han de preservar.

De tot el que hem dit anteriorment es desprèn que l'assignatura de geografia i història serveix no tan sols per estudiar els continguts corresponents, sinó també per

transmetre una sèrie de valors que permetran als alumnes comprendre el món en què viuen. A més, també ha de contribuir a fer que els alumnes puguin adquirir hàbits intel·lectuals, tècniques de treball i coneixements científics, tècnics, humanístics, històrics i artístics i que desenvolupin una concepció de l'educació com un aprenentatge permanent; és a dir, una formació que es desenvolupa al llarg de la vida i no sols durant l'etapa escolar. Entre els múltiples valors que aquesta assignatura ajuda a adquirir podem destacar la solidaritat, el respecte a altres cultures, la tolerància, la llibertat o la pràctica d'idees democràtiques.

Estructura del currículum

Malgrat que el desenvolupament intel·lectual dels alumnes des del pensament concret al formal facilita l'ensenyament i l'aprenentatge de la geografia i la història en aquesta etapa, la complexitat d'aquestes disciplines suposa algunes dificultats relacionades, entre altres qüestions, amb l'adquisició de nocions espacials i temporals o amb la multitud de causes que intervenen en l'explicació dels fets.

En l'exercici de l'autonomia de centre, correspon al departament didàctic distribuir els continguts entre els diferents cursos del primer cicle de l'educació secundària obligatòria.

A continuació s'indica una possible seqüenciació de continguts del primer cicle de l'educació secundària obligatòria, que comprèn els tres primers cursos.

- Primer curs: geografia física i història.
- Segon curs: geografia humana i història.
- Tercer curs: geografia humana.

La recomanació sobre l'organització del currículum és la següent:

Primer curs

- Bloc 1. El medi físic: criteris d'avaluació 1-12.
- Bloc 3. La història: criteris d'avaluació 1-24.

Segon curs

- Bloc 2. L'espai humà: criteri d'avaluació 1.

– Bloc 3. La història: criteris d'avaluació 25-38.

Tercer curs

– Bloc 2. L'espai humà: criteris d'avaluació 2-21.

El segon cicle està format pel quart curs, que inclou deu blocs de continguts amb els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable respectius.

PRIMER CICLE. GEOGRAFIA

Bloc 1. El medi físic

Aquest bloc inclou l'anàlisi i la identificació dels principals espais geogràfics i conjunts bioclimàtics del medi balear, espanyol, europeu i mundial i les formes de representar-los cartogràficament. Alhora, també incideix en l'anàlisi de l'acció de l'home sobre el medi ambient i la descripció de les conseqüències d'aquesta acció.

Bloc 2. L'espai humà

En aquest bloc s'analitzen diferents aspectes de la geografia humana aplicada a l'espai balear, espanyol, europeu i mundial, com l'organització territorial, la població i les seves dinàmiques, la morfologia de les ciutats, els sectors econòmics i la incidència d'aquests en la població i el territori.

PRIMER CICLE. HISTÒRIA

Bloc 3. La història

En aquest bloc s'analitza un ampli període que inclou la prehistòria, l'edat antiga, l'edat mitjana i l'edat moderna, ja que engloba des del procés d'hominització fins al segle XVII, tant en l'àmbit mundial, europeu i espanyol com en el balear.

SEGON CICLE. HISTÒRIA

Bloc 1. El segle XVIII a Europa fins al 1789

En aquest bloc els continguts s'orienten a fer que els alumnes coneguin l'Antic Règim, la revolució científica i la Il·lustració, així com les conseqüències polítiques, econòmiques i socials que varen tenir.

Bloc 2. L'era de les revolucions liberals

Aquest bloc es dedica a analitzar les revolucions burgeses i liberals als Estats Units i a França, Espanya i Iberoamèrica des del segle XVIII fins a la primera meitat del segle XIX. També s'hi analitza el procés descolonitzador americà i l'aparició dels moviments nacionalistes a Europa.

Bloc 3. La revolució industrial

Aquest bloc es dedica a analitzar la revolució industrial a la Gran Bretanya i la industrialització a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i les conseqüències econòmiques i socials que aquest fenomen té.

Bloc 4. L'imperialisme del segle XIX i la Primera Guerra Mundial

En aquest bloc s'identifiquen els fets que varen provocar els imperialismes i la Primera Guerra Mundial i s'hi estudien les conseqüències d'aquests fets, així com la Revolució Russa i l'extensió de les idees d'esquerreres per la resta d'Europa.

Bloc 5. L'època d'entreguerres (1919-1945)

Aquest bloc analitza el període entre les dues guerres mundials, el crac del 29 i la depressió dels anys trenta, l'auge dels feixismes a Europa, la II República i la Guerra Civil espanyola.

Bloc 6. Les causes i les conseqüències de la Segona Guerra Mundial (1939-1945)

El bloc es dedica a analitzar la Segona Guerra Mundial, les causes que la provoquen i les conseqüències geopolítiques que se'n deriven. També s'hi inclouen els inicis dels processos de descolonització.

Bloc 7. L'estabilització del capitalisme i l'aïllament econòmic del bloc soviètic

Aquest bloc es dedica a entendre la divisió del món en dos blocs antagònics amb diferent ideologia i concepcions polítiques i econòmiques distintes. Així mateix, també s'hi estudia i analitza la dictadura de Franco a Espanya.

Bloc 8. El món recent entre els segles XX i XXI

En aquest bloc s'analitzen els canvis produïts al món després de la caiguda de l'URSS i altres règims comunistes. També s'hi analitzen els principals fets que varen provocar el canvi polític i social a Espanya després del 1975. A més a més, comprèn l'estudi del procés de construcció de la Unió Europea.

Bloc 9. La revolució tecnològica i la globalització al final del segle XX i principi del XXI

El bloc es dedica a analitzar la globalització i les interrelacions mundials que s'han produït arran de la darrera revolució tecnològica.

Bloc 10. La relació entre el passat, el present i el futur a través de la història i la geografia

El darrer bloc té per objecte l'estudi de les interaccions que s'estableixen a les societats mitjançant la relació entre el passat i el present per conformar i entendre el futur.

Orientacions metodològiques

Mètodes i propostes didàctiques

La metodologia comprèn tant la descripció de les pràctiques docents com l'organització de la tasca dels professors. L'ús d'aquesta metodologia ha de permetre als alumnes un aprenentatge significatiu en relació amb els diferents elements del currículum.

Entre els principis pedagògics, la normativa assenyala que l'etapa de l'educació secundària obligatòria s'organitza d'acord amb els principis d'educació comuna i d'atenció a la diversitat. Entre altres mesures, es preveuen l'optativitat, les adaptacions del currículum, els agrupaments flexibles o els desdoblaments.

També s'han d'emprar mètodes que tinguin en compte els diferents ritmes d'aprenentatge dels alumnes, que afavoreixin la capacitat d'aprendre per ells mateixos i que promoguin la feina en equip.

La normativa també marca que en aquesta etapa s'ha de parar una atenció especial a fer que els alumnes adquireixin, entre altres elements, les diferents competències clau i l'hàbit de la lectura, fet que es tindrà en compte a les diverses assignatures.

Recursos didàctics

La selecció dels diferents tipus de recursos que s'utilitzaran depèn de l'estratègia didàctica de cada professor i de les particularitats del grup classe que els emprarà,

però sempre s'ha de tenir en compte que els protagonistes de l'aprenentatge són els alumnes i que es tracta d'una etapa d'educació obligatòria que forma part de l'educació bàsica, però que, també, és una etapa propedèutica per a una part dels alumnes.

A més, segons la normativa, els diferents instruments d'ensenyament-aprenentatge i d'avaluació s'han d'adaptar als alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, a fi de fomentar la qualitat, l'equitat, la inclusió educativa i la no-discriminació de les persones amb discapacitat, sense que això repercuteixi en una valoració més baixa de la seva qualificació.

D'altra banda, aquests instruments han de ser coherents amb els objectius, fàcilment avaluable i realitzables segons els recursos disponibles, inclòs el temps, i s'han de plantejar de manera que motivin i estimulin.

Tenint en compte les característiques assenyalades anteriorment i el moment del procés d'ensenyament-aprenentatge en què ens trobam, distingim diferents tipus de tasques per formar els alumnes, entre les quals podem destacar les següents: introducció-motivació per situar els alumnes davant la nova realitat amb una actitud positiva; detecció de coneixements previs; activitats de desenvolupament i consolidació per possibilitar l'assimilació i la consolidació dels coneixements tant teòrics com pràctics, així com l'aplicació d'aquests coneixements a altres contextos; tasques de reforç o record del que s'ha après, etc.

Amb les diferents activitats seleccionades s'intenta que els alumnes desenvolupin, tal com estableix la normativa, aspectes com l'interès i l'hàbit de la lectura; la capacitat d'expressar-se en públic; la comprensió raonada i l'anàlisi crítica; la consolidació d'hàbits de disciplina, estudi i treball individual i en equip; la capacitat de comprendre textos i d'expressar-se amb correcció; la presa de decisions i l'assumpció de responsabilitats, etc.

Per tot el que s'ha exposat, els recursos didàctics que es poden emprar són molt amplis i variats, des del llibre de text a la projecció de pel·lícules i documentals, els treballs amb premsa en diferents formats, les tecnologies de la informació i la comunicació, etc. Tot depèn del moment i dels objectius que volem que s'assoleixin, com la cronologia i el sentit del temps; l'orientació espacial; l'anàlisi de fonts i

documents; la valoració i la interpretació del patrimoni cultural i històric; la lectura, la interpretació i l'elaboració de mapes, plànols, taules, gràfics i esquemes; etc.

Així, tal com ja hem comentat, a l'aula es poden alternar estratègies expositives i indagatòries (és a dir, el professor pot exposar continguts temàtics i els alumnes poden dur a terme activitats i treballs) a partir d'una variada gamma d'activitats amb diferents estratègies, com les que persegueixen l'avaluació de conceptes previs (la presentació d'imatges motivadores o la pluja d'idees), les que impliquen una recapitulació o repàs de continguts (esquemes i mapes conceptuals que es poden plantejar a les sessions finals de cada unitat o qüestionaris de repàs), etc. Entre la gran varietat d'activitats que hi ha, destaquen les següents:

- L'elaboració de resums i esquemes.
- La definició de conceptes i l'elaboració de glossaris.
- Les activitats bàsiques de comprensió i síntesi, plantejades a través de preguntes obertes, frases per completar, taules per relacionar conceptes, qüestionaris de vertader/fals, etc.
- Les activitats d'indagació a partir de fonts diverses, entre les quals destaca Internet.
- L'elaboració d'eixos cronològics.
- L'anàlisi i el comentari de documents geogràfics i mapes físics i històrics.
- L'observació i l'anàlisi d'imatges històriques i artístiques, així com la comparació d'obres d'art d'estils o artistes diferents.
- La lectura de notícies i textos expositius breus i el comentari d'aquests a partir de preguntes guia.
- L'elaboració d'informes, biografies i treballs monogràfics breus, ja sigui individualment o en grup, a partir de tot tipus de fonts.
- Les exposicions orals de treballs monogràfics, elaborades individualment o en grup i emprant les tecnologies de la informació i la comunicació (presentacions).
- Les recerques documentals a Internet (webquestes).
- Els col·loquis i els debats.
- La visualització de documentals i pel·lícules.
- Les visites a ciutats o pobles, paratges naturals, jaciments arqueològics, monuments i museus.

Distribució espai-temps

Segons la programació didàctica, les diferents activitats d'ensenyament es poden dur a terme en una aula normal, en una aula matèria o amb visites a diferents exposicions o museus.

Tipologia d'agrupaments

El perfil de l'activitat que s'hagi de dur a terme determinarà la forma de fer feina dels alumnes, que pot ser de tipus individual, en petits grups, en grups més nombrosos o de forma col·laborativa.

Tractament disciplinari

El tractament interdisciplinari d'aquesta etapa és molt ampli, ja que, d'acord amb les finalitats, els objectius, els continguts i els estàndards d'aprenentatge avaluable de l'etapa, s'han d'obtenir, segons la normativa, les competències clau i una sèrie de finalitats, entre les quals podem destacar les següents: el ple desenvolupament de la personalitat i de les capacitats dels alumnes; l'educació en el respecte dels drets i les llibertats fonamentals, en la igualtat de drets i oportunitats, en la igualtat de tracte i la no-discriminació, i en la tolerància i la llibertat dins els principis democràtics de convivència; el plurilingüisme i la interculturalitat, i la prevenció dels conflictes i la resolució pacífica d'aquests.

S'han de dur a terme treballs de recerca que han d'obligar a emprar diferents fonts i recursos bibliogràfics, audiovisuals i informàtics de forma interdisciplinària per aconseguir que els alumnes arribin a investigar, valorar, exposar i aplicar els coneixements associats a l'assignatura de geografia i història.

Avaluació

Tots els factors que integren el currículum, entre els quals l'avaluació, han de contribuir a la millora de l'ensenyament i de l'aprenentatge i, en definitiva, a la formació integral dels alumnes.

En conseqüència, no serveix avaluar per comprovar únicament uns resultats. Cal avaluar per obtenir informació permanent sobre el funcionament de l'ensenyament i

de l'aprenentatge, de manera que sigui possible incorporar a aquest procés les correccions necessàries perquè la major part dels alumnes assoleixin els objectius programats. D'aquesta manera, l'avaluació passa de ser un instrument per qualificar a ser una eina imprescindible per millorar el procés i aconseguir resultats més eficaços en una educació de qualitat.

L'avaluació inicial ha de ser el punt de referència dels professors a l'hora d'adoptar les mesures pertinents de reforç o d'adaptació curricular per als alumnes amb necessitat específica de suport educatiu. En cap cas aquestes mesures no han de servir per minorar les qualificacions obtingudes.

Pel que fa a l'avaluació continuada, s'ha de tenir en compte la normativa sobre l'assistència regular dels alumnes a classe i la participació en les diferents activitats proposades pels professors de la matèria.

Així mateix, els alumnes tenen dret a ser avaluats mitjançant criteris objectius, així com a conèixer els resultats del seu aprenentatge, de manera que els criteris d'avaluació han d'estar inclosos en la programació didàctica del departament i els alumnes n'han d'estar informats.

Per comprovar el grau d'adquisició de les competències i l'assoliment dels objectius de l'assignatura, els professors han d'emprar els criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluables.

Segons la normativa, els professors han d'avaluar tant els aprenentatges dels alumnes com els processos d'ensenyament i la pròpia pràctica docent (autoavaluació, autoinforme, dossier de docència, informe extern, etc.). S'han d'establir indicadors d'assoliment en les programacions didàctiques per valorar tots els aspectes relacionats amb el procés d'aprenentatge, així com l'actuació dels professors, les activitats realitzades, el material utilitzat, etc.

Per obtenir en cada moment una informació vàlida i fiable de l'avaluació, és convenient que els professors utilitzin els mètodes i els instruments més adequats: observació directa, revisió del quadern d'aula, valoració de les proves escrites (amb resposta oberta o tancada o mixtes), treballs orals o escrits, exposicions, etc.

El paper dels docents

L'activitat dels centres docents recau, en darrera instància, en els professors que hi fan feina. Aconseguir que tots els alumnes desenvolupin al màxim les seves capacitats, en un marc de qualitat i equitat, convertir els objectius generals en èxits concrets, adaptar el currículum i l'acció educativa a les circumstàncies específiques en què els centres es desenvolupen i aconseguir que els pares s'impliquin en l'educació dels seus fills no és possible sense els professors. La normativa reconeix que els professors són un dels factors essencials de la qualitat de l'educació.

Entre les funcions que la normativa encomana als professors destaquen la programació i l'ensenyament de la matèria; l'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes i dels processos d'ensenyament; la tutoria, la direcció i l'orientació de l'aprenentatge dels alumnes i el suport al seu procés educatiu, en col·laboració amb les famílies; la informació periòdica a les famílies, i la recerca i l'experimentació relacionades amb els processos d'ensenyament i la millora contínua d'aquests processos.

Participació de les famílies

La normativa educativa estableix que les famílies són les primeres responsables de l'educació dels seus fills. Per això, el sistema educatiu les ha de tenir en compte i ha de confiar en les seves decisions. També indica que les famílies s'han de comprometre amb els seus fills en la feina quotidiana i amb la vida dels centres docents, ja que també depèn de les famílies l'èxit del procés d'ensenyament-aprenentatge.

Contribució de l'assignatura al desenvolupament de les competències

Comunicació lingüística

- Adquisició del lèxic adequat mitjançant la pràctica de l'oralitat i l'escriptura a l'aula.
- Resolució de problemes que inclouen aplicar destreses comunicatives a l'hora de llegir, escriure, parlar, escoltar i conversar.

- Adquisició d'habilitats vinculades al tractament de la informació a través de la producció de textos electrònics.
- Utilització del diàleg, mitjançant debats, com a eina per a la convivència, la resolució de conflictes i el desenvolupament de les capacitats afectives.

Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia

- Utilització d'eines matemàtiques (magnituds, percentatges, taxes, escales) per analitzar i descriure gràfics, fer càlculs i elaborar i interpretar mapes.
- Aplicació del mètode científic en tasques en les quals es duen a terme observacions, s'estableixen hipòtesis i s'extreuen conclusions, amb l'objectiu de prendre decisions i adquirir disciplina, rigor, paciència, risc i responsabilitat.
- Coneixement de la història de la Terra i dels processos que han originat la configuració que té actualment.
- Relació dels sabers geològics amb la producció agrícola, ramadera, marítima, minera i industrial.
- Associació de l'aparició de noves tecnologies i avenços científics a la millora de les condicions de vida al llarg de la història.
- Implicació en l'ús raonable dels recursos naturals, així com en la conservació del medi ambient.
- Valoració crítica de l'impacte de les activitats humanes sobre el medi físic.

Competència digital

- Coneixement i ús de diferents motors de cerca i bases de dades a fi de triar el més adequat a les pròpies necessitats.
- Ús de les tecnologies de la informació i la comunicació per cercar, obtenir i processar informació de manera crítica; és a dir, per comparar-la, avaluar-ne la fiabilitat i l'adequació i transformar-la en coneixement.
- Creació de continguts digitals en diversos formats (text, àudio, vídeo, imatges) utilitzant els programes o les aplicacions que s'adapten millor a les tasques.
- Respecte dels principis ètics en l'ús de les fonts informàtiques i reconeixement dels riscos associats a l'ús de recursos en línia i l'addicció a determinats aspectes de la tecnologia digital.
- Demostració d'una actitud activa, crítica i realista cap a les tecnologies i valoració de les fortaleeses i les debilitats que presenten.

- Motivació per aprendre a emprar les tecnologies i per millorar-ne l'ús.

Aprendre a aprendre

- Coneixement dels processos per al propi aprenentatge partint del que sap, del que desconeix, del que és capaç d'aprendre i del que li interessa.
- Obtenció d'estratègies de planificació per resoldre una tasca (pensar abans d'actuar), supervisar el propi treball (analitzar el curs i ajustar el procés) i avaluar els resultats obtinguts (consolidar l'aplicació del pla si ha donat bons resultats o modificar-lo si els resultats no han estat bons).
- Ús de la motivació i la confiança per aconseguir sentir-se protagonista del procés i el resultat de l'aprenentatge a partir de metes realistes.
- Ús i aplicació de nous coneixements gràcies a la curiositat per aprendre a partir d'experiències vitals prèvies.

Competències socials i cíviques

- Comprensió i anàlisi crítica dels diferents codis de conducta de les societats a través de l'estudi de la història i la geografia humana.
- Identificació de conceptes ètics relatius a la igualtat, la no-discriminació, la democràcia i els drets humans en l'organització social, política i econòmica d'Espanya, d'Europa i del món.
- Comprensió dels processos socials i culturals de caràcter migratori en un món globalitzat.
- Organització de debats en els quals es respectin les diferències i se superin els prejudicis, a fi de manifestar solidaritat i participar en la presa de decisions de forma democràtica.

Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor

- Elaboració de projectes mostrant creativitat i imaginació a l'hora de planificar-los, analitzar-los, organitzar-los i gestionar-los, tant de forma individual com col·lectiva dins un equip.
- Utilització de debats sobre temes de geografia i història per saber comunicar-se, presentar idees i negociar de manera argumentada.
- Adquisició de pensament crític i de sentit de responsabilitat.

Consciència i expressions culturals

- Coneixement, comprensió i valoració de les diferents manifestacions culturals i artístiques com a font d'enriquiment i gaudi personal i consideració d'aquestes manifestacions com a part de la riquesa i el patrimoni dels pobles.
- Aplicació de diferents habilitats perceptives i comunicatives i de pensament, sensibilitat i sentit estètic per comprendre i valorar les obres artístiques i les manifestacions culturals i gaudir-ne.
- Identificació de la relació entre manifestacions artístiques i culturals i societat, la qual cosa implica prendre consciència de l'evolució del pensament, dels corrents estètics, de les modes i dels gusts.
- Respecte per la diversitat cultural i el diàleg entre cultures i societats.
- Gaudi, valoració crítica i promoció de la conservació del patrimoni cultural i artístic com a resultat de l'evolució de les diferents cultures i demostració d'interès, estimació i respecte per aquest patrimoni.
- Potenciació de la iniciativa, la creativitat i la imaginació mitjançant la realització de tasques que suposin recreació, innovació i transformació.
- Promoció de la participació en activitats culturals de l'entorn immediat, la qual cosa implica comportaments favorables a la convivència.

Objectius específics

L'ensenyament de l'assignatura de geografia i història té els objectius següents, a fi de contribuir al desenvolupament integral dels alumnes en l'etapa de l'educació secundària obligatòria:

1. Identificar els processos i els mecanismes dels fets polítics, econòmics i culturals i les relacions que s'estableixen entre aquests. Emprar aquest coneixement per comprendre les causes que expliquen l'evolució de les societats i els seus problemes més rellevants.
2. Identificar, localitzar i analitzar, a diferents escales, els elements bàsics del medi físic i les interaccions entre aquests elements i els grups humans a l'hora d'emprar l'espai i els recursos. Valorar les conseqüències de tipus econòmic, social, cultural, polític i mediambiental d'aquestes interaccions. Conèixer la problemàtica específica de l'ús dels recursos a les Illes Balears.

3. Comprendre el territori com el resultat de la interacció de les societats amb el medi que organitzen i en el qual es desenvolupen.
4. Conèixer, localitzar i comprendre les característiques bàsiques de la diversitat geogràfica del món i de les grans àrees socioeconòmiques, culturals i polítiques, així com els trets físics i humans del món, d'Europa, d'Espanya i de les Illes Balears.
5. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i els esdeveniments històrics rellevants de la història del món, d'Europa, d'Espanya i de les Illes Balears a fi d'adquirir una perspectiva global de l'evolució de la humanitat amb un marc cronològic precís.
6. Valorar i respectar el patrimoni natural, històric, lingüístic, cultural i artístic del món, d'Europa, d'Espanya i, especialment, de les Illes Balears.
7. Comprendre els elements tècnics bàsics que caracteritzen la realitat social, cultural i històrica de les manifestacions artístiques, amb la finalitat de valorar i respectar el patrimoni natural, històric, cultural i artístic i assumir actituds positives cap a la defensa i la conservació d'aquest patrimoni, especialment el de les Illes Balears.
8. Adquirir i emprar el vocabulari específic de geografia i història i incorporar-lo al vocabulari habitual, a fi d'augmentar la precisió en l'ús del llenguatge i millorar la comunicació.
9. Cercar, seleccionar, comprendre i relacionar, amb els mètodes i les tècniques propis de la geografia i la història, informació de tipus verbal, gràfic, icònic, estadístic i cartogràfic procedent de fonts diverses, incloent-hi l'entorn físic i social, les biblioteques, els mitjans de comunicació i les tecnologies de la informació i la comunicació; tractar aquesta informació d'acord amb la finalitat que es persegueix i comunicar-la als altres de forma organitzada i intel·ligible.
10. Dur a terme tasques en grup i participar en debats amb una actitud constructiva, crítica i tolerant, fonamentant adequadament les opinions i valorant el diàleg com una via necessària per solucionar els problemes humans i socials.
11. Conèixer el funcionament de les societats democràtiques, apreciar-ne els valors i les bases fonamentals, valorar els drets i les llibertats com un assoliment irrenunciable i una condició necessària per a la pau, denunciar actituds i situacions discriminatòries i injustes i mostrar-se solidaris amb els pobles, els grups socials i les persones privats dels seus drets o dels recursos econòmics necessaris.
12. Valorar i respectar la diversitat cultural i ser respectuós i tolerant amb cultures i opinions que no coincideixen amb les pròpies, sense renunciar, però, a emetre judicis de valor.

Continguts, criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable

Primer cicle

BLOC 1. EL MEDI FÍSIC
Continguts
La Terra. La Terra al sistema solar. La representació de la Terra. Latitud i longitud. Components bàsics i formes de relleu. Medi físic de les Illes Balears, Espanya, Europa i el món: relleu; hidrografia; clima: elements i diversitat de paisatges; zones bioclimàtiques; medi natural: àrees i problemes mediambientals.
Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable
1. Analitzar i identificar les formes de representació del nostre planeta: el mapa. Localitzar espais geogràfics i llocs en un mapa utilitzant dades de coordenades geogràfiques. <i>1.1. Classifica i distingeix tipus de mapes i diferents projeccions.</i> <i>1.2. Analitza un mapa de fusos horaris i diferencia zones del planeta amb horari semblant.</i> <i>1.3. Localitza un punt geogràfic en un planisferi i distingeix els hemisferis de la Terra i les principals característiques que presenten.</i> <i>1.4. Localitza espais geogràfics i llocs en un mapa utilitzant dades de coordenades geogràfiques.</i> 2. Tenir una visió global dels medis físics balear, espanyol, europeu i mundial i de les característiques generals que presenten. <i>2.1. Situa en un mapa físic les principals unitats del relleu balear, espanyol, europeu i mundial.</i> 3. Descriure les peculiaritats del medi físic espanyol. <i>3.1. Enumera i descriu les peculiaritats del medi físic espanyol.</i> 4. Situar al mapa d'Espanya els principals elements i unitats del relleu peninsular i insular, així com els grans conjunts o espais bioclimàtics. <i>4.1. Descriu les diferents unitats de relleu amb l'ajuda del mapa físic d'Espanya.</i> 5. Conèixer i descriure els grans conjunts bioclimàtics que conformen l'espai geogràfic espanyol. <i>5.1. Localitza en un mapa els grans conjunts o espais bioclimàtics d'Espanya.</i> <i>5.2. Analitza i compara les zones bioclimàtiques espanyoles utilitzant gràfics i imatges.</i> 6. Ser capaç de descriure les peculiaritats del medi físic europeu. <i>6.1. Explica les característiques del relleu europeu.</i>

7. Situar al mapa d'Europa els principals elements i unitats del relleu continental, així com els grans conjunts o espais bioclimàtics.

7.1. Localitza en un mapa els principals elements i unitats del relleu europeu.

8. Conèixer, comparar i descriure els grans conjunts bioclimàtics que conformen l'espai geogràfic europeu.

8.1. Classifica i localitza en un mapa els diferents tipus de clima d'Europa.

9. Conèixer els principals espais naturals del nostre continent.

9.1. Distingeix i localitza en un mapa les zones bioclimàtiques del nostre continent.

10. Identificar i distingir les diferents representacions cartogràfiques i escales.

10.1. Compara una projecció de Mercator amb una de Peters.

11. Localitzar al mapamundi físic les principals unitats del relleu mundial i els grans rius. Localitzar al globus terraqüi les grans zones climàtiques i identificar-ne les característiques.

11.1. Localitza en un mapa físic mundial els principals elements i referències físiques: mars i oceans, continents, i illes i arxipèlags més importants, a més dels principals rius i cadenes muntanyoses.

11.2. Elabora climogrames i mapes per situar els climes del món i els elements més importants d'aquests climes.

12. Conèixer, descriure i valorar l'acció de l'home sobre el medi ambient i les conseqüències d'aquesta acció.

12.1. Cerca informació a mitjans impresos i digitals referent a problemes mediambientals actuals i localitza pàgines i recursos web directament relacionats amb aquests problemes.

BLOC 2. L'ESPai HUMÀ

Continguts

Les Illes Balears, Espanya, Europa i el món: la població; l'organització territorial; models demogràfics; moviments migratoris; la ciutat i el procés d'urbanització.

Activitats humanes: àrees productores del món.

Sistemes i sectors econòmics. Espais geogràfics segons l'activitat econòmica. Els tres sectors.

Aprofitament i futur dels recursos naturals. Desenvolupament sostenible.

Impacte mediambiental i aprofitament de recursos.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Analitzar les característiques, la distribució, la dinàmica i l'evolució de la població de les Illes Balears i d'Espanya, així com els moviments migratoris.

1.1. Explica la piràmide de població d'Espanya i de les diferents comunitats autònomes.

1.2. Analitza a diferents mitjans els moviments migratoris de les tres darreres dècades.

2. Conèixer l'organització territorial d'Espanya.
 - 2.1. *Distingeix en un mapa polític la distribució territorial d'Espanya: comunitats autònomes, capitals, províncies, illes.*
3. Conèixer i analitzar els problemes i els reptes mediambientals als quals han de fer front les Illes Balears i Espanya, l'origen que tenen i les possibles vies per superar-los.
 - 3.1. *Compara paisatges humanitzats espanyols segons l'activitat econòmica que s'hi duu a terme.*
4. Conèixer els principals espais naturals protegits peninsulars i insulars.
 - 4.1. *Situa els parcs naturals espanyols en un mapa i explica la situació actual d'alguns d'ells.*
5. Identificar els principals paisatges humanitzats espanyols i classificar-los per comunitats autònomes.
 - 5.1. *Classifica els principals paisatges humanitzats espanyols a través d'imatges*
6. Reconèixer les característiques de les ciutats espanyoles i les diferents formes d'ocupació de l'espai urbà.
 - 6.1. *Interpreta textos que expliquen les característiques de les ciutats d'Espanya amb l'ajuda d'Internet o de mitjans de comunicació escrits.*
7. Analitzar la població europea pel que fa a la distribució, l'evolució, la dinàmica, les migracions i les polítiques de població.
 - 7.1. *Explica les característiques de la població europea.*
 - 7.2. *Compara la població europea de diferents països tenint en compte la distribució, l'evolució i la dinàmica.*
8. Reconèixer les activitats econòmiques dels tres sectors que es duen a terme a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i identificar diferents polítiques econòmiques.
 - 8.1. *Diferencia els diversos sectors econòmics europeus.*
9. Comprendre el procés d'urbanització a Europa, a Espanya i a les Illes Balears i els pros i els contres que suposa.
 - 9.1. *Distingeix els diversos tipus de ciutats existents al nostre continent.*
 - 9.2. *Resumeix elements que diferencien el món urbà i el rural a Europa.*
10. Comentar la informació sobre la densitat de població i les migracions en mapes del món.
 - 10.1. *Localitza al mapa mundial els continents i les àrees més densament poblats.*
 - 10.2. *Situa al mapa del món les vint ciutats més poblades, esmenta a quin país pertanyen i explica la posició econòmica que ocupen.*
 - 10.3. *Explica l'impacte de les onades migratòries als països d'origen i als d'acollida.*
11. Conèixer les característiques de diversos tipus de sistemes econòmics.

- 11.1. *Diferencia aspectes concrets dins un sistema econòmic i analitza com es relacionen.*
12. Entendre la idea de *desenvolupament sostenible* i les implicacions que té.
 - 12.1. *Defineix el concepte de desenvolupament sostenible i descriu conceptes clau que hi estan relacionats.*
13. Localitzar els recursos agraris i naturals al mapa mundial.
 - 13.1. *Situa al mapa mundial les principals zones cerealícoles i les masses boscoses més importants del món.*
 - 13.2. *Localitza i identifica en un mapa les principals zones productores de minerals al món.*
 - 13.3. *Localitza i identifica en un mapa les principals zones productores i consumidores d'energia al món.*
 - 13.4. *Identifica i anomena algunes energies alternatives.*
14. Explicar la distribució desigual de les regions industrialitzades al món.
 - 14.1. *Localitza en un mapa, mitjançant els símbols i la llegenda adequats, els països més industrialitzats del món.*
 - 14.2. *Localitza i identifica en un mapa les principals zones productores i consumidores d'energia al món.*
15. Analitzar l'impacte dels mitjans de transport a l'entorn immediat.
 - 15.1. *Traça sobre un mapamundi l'itinerari que segueix un producte agrari i un altre de ramader des que el recol·lecten o el produeixen fins que el consumeixen en zones llunyanes, i n'extreu conclusions.*
16. Comparar les dades del pes del sector terciari d'un país amb les del pes del sector primari i del secundari i extreure'n conclusions.
 - 16.1. *Compara la població activa de cada sector a diversos països i analitza el grau de desenvolupament que mostren aquestes dades.*
17. Assenyalar en un mapamundi les grans àrees urbanes i analitzar-les.
 - 17.1. *Elabora gràfics de diferent tipus (gràfics lineals, gràfics de barres i diagrama de sectors) en suports virtuals o analògics que reflecteixen informació econòmica i demogràfica de països o àrees geogràfiques a partir de les dades seleccionades.*
18. Identificar el paper de grans ciutats mundials com a dinamitzadores de l'economia de les regions en què es troben.
 - 18.1. *Describeix adequadament el funcionament dels intercanvis internacionals utilitzant mapes temàtics i gràfics en els quals es reflecteixen les línies d'intercanvi.*
 - 18.2. *Elabora un gràfic amb dades de l'evolució del creixement de la població urbana al món.*
19. Analitzar textos que reflecteixin un nivell de consum contrastat a diferents països i extreure'n conclusions.
 - 19.1. *Compara les característiques del consum interior de països com el Brasil i França.*

20. Analitzar gràfics de barres per països en què es representi el comerç desigual i el deute extern entre països en desenvolupament i països desenvolupats.

20.1. *Elabora mapes conceptuals, emprant recursos impresos i digitals, per explicar el funcionament del comerç i indica els organismes que agrupen les zones comercials.*

21. Relacionar àrees de conflicte bèl·lic al món amb factors econòmics i polítics.

21.1. *Elabora un informe sobre les mesures per intentar superar les situacions de pobresa.*

21.2. *Assenyala àrees de conflicte bèl·lic al mapamundi i les relaciona amb factors econòmics i polítics.*

BLOC 3. LA HISTÒRIA

Continguts

La prehistòria.

L'evolució de les espècies i l'hominització.

La periodització de la prehistòria.

Paleolític: etapes; característiques de les formes de vida: els caçadors recol·lectors.

Neolític: la revolució agrària i l'expansió de les societats humanes; sedentarisme; artesanía i comerç; organització social; aparició dels ritus: restes materials i artístiques, pintura i escultura. La cultura talaiòtica a les Illes Balears.

La història antiga: les primeres civilitzacions. Cultures urbanes. Mesopotàmia i Egipte. Societat, economia i cultura.

El món clàssic, Grècia: les polis gregues, expansió comercial i política. L'imperi d'Alexandre el Gran i els seus successors: l'hel·lenisme. L'art, la ciència, el teatre i la filosofia.

El món clàssic, Roma: origen i etapes de la història de Roma; la república i l'imperi: organització política i expansió colonial per la Mediterrània; el cristianisme.

La península Ibèrica: els pobles preromans i la Hispània romana. El procés de romanització. La integració de les Illes Balears al món romà. La ciutat i el camp.

L'art: arquitectura, escultura i pintura.

L'edat mitjana. Concepte d'*edat mitjana* i subetapes: alta, plena i baixa edat mitjana; la "caiguda" de l'Imperi romà a Occident: divisió política i invasions germàniques.

Els regnes germànics i l'Imperi bizantí (Orient). El feudalisme. L'islam i el procés d'unificació dels pobles musulmans. La península Ibèrica: la invasió musulmana, al-Àndalus i els regnes cristians.

La plena edat mitjana a Europa (segles XII i XIII).

L'evolució dels regnes cristians i musulmans.

L'emirat i el califat de Còrdova, els regnes de Castella i d'Aragó (conquesta i repoblació). El regne de Mallorca.

L'expansió comercial europea i la recuperació de les ciutats.

L'art romànic, el gòtic i l'islàmic. Art gòtic mallorquí (arquitectura religiosa i civil).

La baixa edat mitjana a Europa (segles XIV i XV). La crisi de la baixa edat mitjana: la pesta negra i les conseqüències que se'n deriven. Al-Àndalus: els regnes de taifes. Els regnes d'Aragó i de Castella.

L'edat moderna: el Renaixement i l'humanisme, abast posterior. L'art renaixentista. Els descobriments geogràfics: Castella i Portugal. Conquesta i colonització d'Amèrica.

Les monarquies modernes. La unió dinàstica de Castella i Aragó.

Els Àustria i les seves polítiques: Carles V i Felip II. Les guerres de religió, les reformes protestants i la Contrareforma catòlica.

El segle XVII a Europa. Les monarquies autoritàries, parlamentàries i absolutes. La Guerra dels Trenta Anys. Els Àustria i les seves polítiques: Felip III, Felip IV i Carles II.

Les Illes Balears a l'època moderna. Les Germanies.

L'art barroc. Principals manifestacions de la cultura dels segles XVI i XVII.

criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Entendre el procés d'hominització.

1.1. *Reconeix els canvis evolutius fins a arribar a l'espècie humana.*

2. Identificar, anomenar i classificar fonts històriques.

2.1. *Anomena i identifica quatre classes de fonts històriques.*

2.2. *Comprèn que la història no es pot escriure sense fonts, ja siguin restes materials o fonts textuals.*

3. Explicar les característiques de cada temps històric i certs esdeveniments que han determinat canvis fonamentals en el rumb de la història i distingir períodes que en faciliten l'estudi i la interpretació.

3.1. *Ordena temporalment alguns fets històrics i altres fets rellevants utilitzant les nocions bàsiques de successió, durada i simultaneïtat.*

4. Distingir la diferent escala temporal d'etapes com la prehistòria i la història antiga.

4.1. *Elabora diversos tipus d'eixos cronològics.*

5. Identificar i localitzar en el temps i en l'espai els processos i els esdeveniments històrics més rellevants de la prehistòria i l'edat antiga per adquirir una perspectiva global de l'evolució d'aquests períodes.

5.1. *Analitza la transcendència de la revolució neolítica i el paper que hi té la dona.*

6. Datar la prehistòria i conèixer les característiques de la vida humana

corresponents als dos períodes en què es divideix: paleolític i neolític.

6.1. *Explica la diferència dels dos períodes en què es divideix la prehistòria i descriu les característiques bàsiques de la vida en cada un dels períodes.*

7. Identificar els primers ritus religiosos.

7.1. *Reconeix les funcions dels primers ritus religiosos, com els de la deessa mare.*

8. Datar l'edat antiga i conèixer algunes característiques de la vida humana en aquest període.

8.1. *Distingeix etapes dins la història antiga.*

9. Conèixer l'establiment i la difusió de diferents cultures urbanes després del neolític.

9.1. *Descriu formes d'organització socioeconòmica i política noves, com els diversos imperis de Mesopotàmia i d'Egipte.*

10. Entendre que els esdeveniments i els processos tenen lloc al llarg del temps i en un mateix moment (diacronia i sincronia).

10.1. *Entén que diverses cultures existien alhora a diferents punts geogràfics.*

11. Reconèixer la importància del descobriment de l'escriptura.

11.1. *Diferencia les fonts prehistòriques (restes materials, àgrafes) de les fonts històriques (textos).*

12. Explicar les etapes en què es divideix la història d'Egipte.

12.1. *Interpreta un mapa cronològic i geogràfic de l'expansió egípcia.*

12.2. *Descriu les principals característiques de les etapes en què es divideix la història d'Egipte: reines i faraons.*

13. Identificar les principals característiques de la religió egípcia.

13.1. *Explica com materialitzaven els egipcis la seva creença en la vida del més enllà.*

13.2. *Elabora un mapa conceptual amb els principals déus del panteó egípcia.*

14. Descriure alguns exemples arquitectònics d'Egipte i de Mesopotàmia.

14.1. *Localitza en un mapa els principals exemples de l'arquitectura egípcia i de la mesopotàmica.*

15. Conèixer els trets principals de les polis gregues.

15.1. *Identifica diferents trets de l'organització sociopolítica i econòmica de les polis gregues a partir de diversos tipus de fonts històriques.*

16. Entendre la transcendència dels conceptes de *democràcia* i *colonització*.

16.1. *Descriu algunes de les diferències entre la democràcia grega i les democràcies actuals.*

16.2. *Localitza en un mapa històric les colònies gregues de la Mediterrània.*

17. Distingir el sistema polític grec de l'hel·lenístic.

17.1. *Contrasta les accions polítiques de l'Atenes de Pèricles amb l'imperi d'Alexandre el Gran.*

- 17.2. *Elabora un mapa de l'imperi d'Alexandre el Gran.*
18. Identificar i explicar diferències entre interpretacions de fonts diverses.
- 18.1. *Compara dos relats a diferents escales temporals sobre les conquestes d'Alexandre el Gran.*
19. Entendre l'abast del concepte de *clàssic* en l'art occidental.
- 19.1. *Explica les característiques essencials de l'art grec i com evoluciona en el temps.*
- 19.2. *Dóna exemples representatius de les diferents àrees del saber grec i argumenta per què es considera que la cultura europea parteix de la Grècia clàssica.*
20. Caracteritzar els trets principals de la societat, l'economia i la cultura romanes.
- 20.1. *Confeciona un mapa amb les diferents etapes de l'expansió de Roma.*
- 20.2. *Identifica diferències i semblances entre les formes de vida republicanes i les de l'Imperi a la Roma antiga.*
21. Identificar i descriure els trets característics d'obres de l'art grec i romà i diferenciar els que en són específics.
- 21.1. *Compara obres arquitectòniques i escultòriques de l'època grega i de la romana.*
22. Establir connexions entre el passat de la Hispània romana i el present.
- 22.1. *Elabora un mapa de la península Ibèrica en què es reflecteixen els canvis administratius a l'època romana.*
- 22.2. *Analitza diversos exemples del llegat romà que sobreviuen actualment.*
23. Reconèixer els conceptes de *canvi* i *continuitat* en la història de la Roma antiga.
- 23.1. *Entén què va significar la romanització en diferents àmbits socials i geogràfics.*
24. Descriure la nova situació econòmica, social i política dels regnes germànics.
- 24.1. *Compara les formes de vida de l'Imperi romà amb les dels regnes germànics en diversos aspectes.*
25. Caracteritzar l'alta edat mitjana a Europa i reconèixer la dificultat que suposa la falta de fonts històriques en aquest període.
- 25.1. *Utilitza les fonts històriques i entén els límits del que es pot escriure sobre el passat.*
26. Explicar l'organització feudal i quines conseqüències té.
- 26.1. *Caracteritza la societat feudal i les relacions entre senyors i camperols.*
27. Analitzar l'evolució dels regnes cristians i musulmans en els aspectes socioeconòmics, polítics i culturals.
- 27.1. *Comprèn els orígens de l'islam i l'abast que té posteriorment.*
- 27.2. *Explica la importància d'al-Àndalus a l'edat mitjana.*
28. Entendre els processos relatius a les conquestes i la repoblació dels regnes cristians a la península Ibèrica i les relacions que mantenen amb al-Àndalus.
- 28.1. *Interpreta mapes que descriuen els processos de conquesta i repoblació cristianes a la*

península Ibèrica.

28.2. *Explica la importància del Camí de Sant Jaume.*

29. Comprendre les funcions diverses de l'art a l'edat mitjana.

29.1. *Describeix característiques de l'art romànic, del gòtic i de l'islàmic.*

30. Entendre el concepte de *crisi* i les conseqüències econòmiques i socials que té.

30.1. *Comprèn l'impacte d'una crisi demogràfica i econòmica en les societats medievals europees.*

31. Comprendre la significació històrica de l'etapa del Renaixement a Europa.

31.1. *Distingeix diferents maneres de periodització històrica: edat moderna, Renaixement, barroc, absolutisme.*

32. Relacionar l'abast de la nova mirada dels humanistes, dels artistes i dels científics del Renaixement amb etapes anteriors i posteriors.

32.1. *Identifica trets del Renaixement i de l'humanisme en la història europea a partir de diferent tipus de fonts històriques.*

32.2. *Coneix obres i el llegat d'artistes, humanistes i científics de l'època.*

33. Analitzar el regnat dels Reis Catòlics com una etapa de transició entre l'edat mitjana i l'edat moderna.

33.1. *Coneix els principals fets de l'expansió d'Aragó i de Castella pel món.*

34. Entendre els processos de conquesta i colonització i les conseqüències que se'n deriven.

34.1. *Explica les diferents causes que varen conduir els europeus a descobrir Amèrica, a conquerir-la i a colonitzar-la.*

34.2. *Valora interpretacions conflictives sobre la conquesta i la colonització d'Amèrica.*

35. Comprendre la diferència entre els regnes medievals i les monarquies modernes.

35.1. *Distingeix les característiques de règims monàrquics autoritaris, parlamentaris i absoluts.*

36. Conèixer trets de les polítiques internes i les relacions exteriors dels segles XVI i XVII a Europa.

36.1. *Analitza les relacions entre els regnes europeus que condueixen a guerres com la dels Trenta Anys.*

37. Conèixer la importància d'alguns autors i obres d'aquests segles.

37.1. *Analitza obres o fragments d'obres d'alguns autors d'aquesta època en el context en què varen ser creades.*

38. Conèixer la importància de l'art barroc a Europa i a Amèrica. Usar el vocabulari històric amb precisió i inserir-lo en el context adequat.

38.1. *Identifica obres significatives de l'art barroc.*

Quart curs

BLOC 1. EL SEGLE XVIII A EUROPA FINS AL 1789

Continguts

El segle XVIII a Europa: del feudalisme a l'absolutisme i al parlamentarisme de les minories. França, Anglaterra i Espanya.

L'art i la ciència a Europa als segles XVII i XVIII.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Explicar el sentit polític, social i econòmic de l'Antic Règim.
 - 1.1. *Distingeix conceptes històrics com Antic Règim i Il·lustració.*
2. Conèixer els avenços de la revolució científica des dels segles XVII i XVIII.
 - 2.1. *Valora els avenços científics i l'aplicació d'aquests avenços a la vida diària i contextualitza el paper dels científics a la seva època.*
 - 2.2. *Comprèn les implicacions de l'empirisme i el mètode científic en diverses àrees.*
3. Conèixer l'abast de la Il·lustració com a nou moviment cultural i social a Europa i a Amèrica.
 - 3.1. *Describeix les característiques de la cultura de la Il·lustració i quines implicacions té en algunes monarquies.*
 - 3.2. *Diferencia l'absolutisme del parlamentarisme a través de l'anàlisi de diferents textos.*

BLOC 2. L'ERA DE LES REVOLUCIONS LIBERALS

Continguts

Les revolucions burgeses al segle XVIII.

La Revolució Francesa.

Les revolucions liberals i la Restauració al segle XIX a Europa i Amèrica: processos unificadors i independentistes. Els nacionalismes.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Identificar els principals fets de les revolucions burgeses als Estats Units, França, Espanya i Iberoamèrica.
 - 1.1. *Redacta una narració sintètica amb els principals fets d'alguna de les revolucions burgeses del segle XVIII, amb explicacions de les causes que les provoquen i valorant-ne els pros i els contres.*
2. Comprendre l'abast i les limitacions dels processos revolucionaris del segle XVIII.
 - 2.1. *Discuteix les implicacions de la violència amb diversos tipus de fonts.*
3. Identificar els principals fets de les revolucions liberals a Europa i a Amèrica.
 - 3.1. *Redacta una narració sintètica amb els principals fets d'alguna de les revolucions burgeses de la primera meitat del segle XIX, amb explicacions de les causes que les provoquen i valorant-ne els pros i els contres.*

4. Comprovar l'abast i les limitacions dels processos revolucionaris de la primera meitat del segle XIX.

4.1. *Valora les raons dels revolucionaris per actuar com ho varen fer.*

4.2. *Analitza fonts de diverses èpoques i reconeix el valor que tenen no tan sols com a informació, sinó també com a evidència per als historiadors.*

BLOC 3. LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL

Continguts

La revolució industrial: des de la Gran Bretanya a la resta d'Europa.

La discussió sobre les característiques de la industrialització a Espanya i a les Illes Balears: èxit o fracàs?

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Descriure els fets rellevants de la revolució industrial i l'encadenament causal d'aquests fets.

1.1. *Analitza i compara la industrialització, en diferents escales temporals i geogràfiques, de diversos països d'Europa, Amèrica i Àsia.*

2. Entendre el concepte de *progrés* i els sacrificis i els avenços que comporta.

2.1. *Analitza els pros i els contres de la primera revolució industrial a Anglaterra.*

2.2. *Explica la situació laboral femenina i infantil a les ciutats industrials.*

3. Analitzar els avantatges i els inconvenients de ser un país pioner en els canvis.

3.1. *Compara el procés d'industrialització a Anglaterra amb el dels països nòrdics.*

4. Analitzar l'evolució dels canvis econòmics a Espanya i a les Illes Balears arran de la industrialització parcial del país.

4.1. *Especifica algunes repercussions polítiques dels canvis econòmics a Espanya.*

BLOC 4. L'IMPERIALISME DEL SEGLE XIX I LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

Continguts

L'imperialisme al segle XIX: causes i conseqüències. La Gran Guerra (1914-1919) o Primera Guerra Mundial.

La Revolució Russa.

Les conseqüències de la signatura de la pau.

La ciència i l'art al segle XIX a Europa, Amèrica i Àsia.

Críteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Identificar les potències imperialistes i el repartiment del poder econòmic i polític al món al darrer quart del segle XIX i al principi del XX.

1.1. *Explica raonadament que el concepte d'imperialisme reflecteix una realitat que influirà en la geopolítica mundial i en les relacions econòmiques transnacionals.*

1.2. *Discuteix sobre l'eurocentrisme i la globalització.*

2. Establir jerarquies causals (aspecte, escala temporal) de l'evolució de l'imperialisme.

2.1. *Reconeix cadenes i interconnexions causals entre el colonialisme, l'imperialisme i la Gran Guerra de 1914.*

3. Conèixer els principals esdeveniments de la Gran Guerra, les connexions amb la Revolució Russa i les conseqüències del Tractat de Versalles i dels altres tractats.

3.1. *Diferencia els esdeveniments dels processos en una explicació històrica de la Primera Guerra Mundial.*

3.2. *Analitza el nou mapa polític d'Europa.*

3.3. *Descriu la derrota d'Alemanya des de la seva pròpia perspectiva i des de la perspectiva dels aliats.*

4. Esquematitzar l'origen, el desenvolupament i les conseqüències de la Revolució Russa.

4.1. *Contrasta algunes interpretacions de l'abast de la Revolució Russa actuals i de l'època en què va tenir lloc.*

5. Conèixer els principals avenços científics i tecnològics del segle XIX, conseqüència de les revolucions industrials.

5.1. *Elabora un eix cronològic, diacrònic i sincrònic, amb els principals avenços científics i tecnològics del segle XIX.*

6. Relacionar moviments culturals com el romanticisme en diferents àrees i reconèixer l'originalitat de moviments artístics com l'impressionisme, l'expressionisme i altres ismes a Europa.

6.1. *Comenta analíticament quadres, escultures i exemples arquitectònics de l'art del segle XIX.*

6.2. *Compara moviments artístics europeus i asiàtics.*

BLOC 5. L'ÈPOCA D'ENTREGUERRES (1919-1945)

Continguts

La difícil recuperació d'Alemanya.

El feixisme italià.

El crac del 1929 i la Gran Depressió.

El nazisme alemany.

La II República a Espanya.

La Guerra Civil espanyola.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer i comprendre els esdeveniments, les fites i els processos més importants del període d'entreguerres, o les dècades 1919-1939, especialment a Europa.

1.1. *Analitza interpretacions diverses de fonts històriques i historiogràfiques de procedència*

diferent.

1.2. *Relaciona algunes qüestions concretes del passat amb el present i les possibilitats del futur, com l'abast de les crisis financeres del 1929 i del 2008.*

1.3. *Discuteix les causes de la lluita pel sufragi de la dona.*

2. Estudiar les cadenes causals que expliquen la jerarquia causal en les explicacions històriques sobre aquesta època i com es connecten amb el present.

2.1. *Explica les principals reformes durant la II República espanyola i les reaccions a aquestes reformes.*

2.2. *Explica les causes de la Guerra Civil espanyola en el context europeu i internacional.*

3. Analitzar què va conduir a l'apogeu dels feixismes a Europa.

3.1. *Explica diversos factors que varen fer possible l'apogeu del feixisme a Europa.*

BLOC 6. LES CAUSES I LES CONSEQÜÈNCIES DE LA SEGONA GUERRA MUNDIAL (1939-1945)

Continguts

Esdeveniments previs a l'esclat de la guerra: expansió nazi i apaivagament.

De guerra europea a guerra mundial.

L'Holocaust.

La nova geopolítica mundial: Guerra Freda i plans de reconstrucció postbèl·lica.

Els processos de descolonització a Àsia i a Àfrica.

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge avaluable

1. Conèixer els principals fets de la Segona Guerra Mundial.

1.1. *Elabora una narració explicativa de les causes i les conseqüències de la Segona Guerra Mundial en diferents nivells temporals i geogràfics.*

2. Entendre el concepte de guerra total.

2.1. *Reconeix la jerarquia causal (més o menys importància d'unes causes segons les diferents narratives).*

3. Diferenciar les escales geogràfiques en aquesta guerra: europea i mundial.

3.1. *Interpreta per què va acabar abans la guerra "europea" que la "mundial".*

3.2. *Situa les fases del conflicte en un mapa.*

4. Entendre el context en el qual es va desenvolupar l'Holocaust durant la guerra europea i les conseqüències que va tenir.

4.1. *Reconeix la significació de l'Holocaust en la història mundial.*

5. Organitzar els fets més importants de la descolonització de postguerra al segle XX.

5.1. *Describeix els fets més rellevants del procés de descolonització.*

6. Comprendre els límits de la descolonització i de la independència en un món

desigual.

6.1. *Distingeix contextos diferents del mateix procés; per exemple, l'Àfrica subsahariana (1950-60) i l'Índia (1947).*

BLOC 7. L'ESTABILITZACIÓ DEL CAPITALISME I L'AÏLLAMENT ECONÒMIC DEL BLOC SOVIÈTIC

Continguts

Evolució de l'URSS i els seus aliats.

Evolució dels Estats Units i els seus aliats; l'estat del benestar a Europa.

La dictadura de Franco a Espanya i a les Illes Balears.

La crisi del petroli (1973).

Criteris d'avaluació / Estàndards d'aprenentatge evaluables

1. Entendre els avenços econòmics dels règims soviètics i els perills del seu aïllament intern, així com els avenços econòmics de l'estat del benestar a Europa.

1.1. *Explica alguns dels conflictes de l'època de la Guerra Freda emprant fonts històriques i historiogràfiques.*

1.2. *Explica els avenços de l'estat del benestar a Europa.*

1.3. *Reconeix els canvis socials derivats de la incorporació de la dona a la feina com a assalariada.*

2. Comprendre el concepte de *guerra freda* en el context posterior al 1945 i les relacions entre els dos blocs: EUA i URSS.

2.1. *Describeix les conseqüències de la guerra del Vietnam.*

3. Explicar les causes de l'establiment d'una dictadura a Espanya després de la Guerra Civil i com va anar evolucionant aquesta dictadura del 1939 al 1975.

3.1. *Coneix la situació de la postguerra i la repressió a Espanya i les diferents fases de la dictadura de Franco.*

3.2. *Discuteix com s'entén a Espanya i a Europa el concepte de memòria històrica.*

4. Comprendre el concepte de *crisi econòmica* i la repercussió mundial que té en un cas concret.

4.1. *Compara la crisi energètica del 1973 amb la financera del 2008.*

BLOC 8. EL MÓN RECENT ENTRE ELS SEGLES XX I XXI

Continguts

Les diferents formes econòmiques i socials del capitalisme al món.

L'ensorrament dels règims soviètics i les conseqüències que se'n deriven.

La transició política a Espanya: de la dictadura a la democràcia (1975-1982).

El camí cap a la Unió Europea: de la unió econòmica a una futura unió política supranacional.

<p>Criteris d'avaluació/ Estàndards d'aprenentatge avaluable</p> <p>1. Interpretar processos de canvis econòmics, socials i polítics mundials a mitjà termini.</p> <p>1.1. <i>Interpreta el renaixement i el declivi de les nacions al nou mapa polític europeu d'aquesta època.</i></p> <p>1.2. <i>Comprèn els pros i els contres de l'estat del benestar.</i></p> <p>2. Conèixer les causes i les conseqüències immediates de l'ensorrament de l'URSS i altres règims soviètics.</p> <p>2.1. <i>Analitza diversos aspectes (polítics, econòmics, culturals) dels canvis produïts després de l'ensorrament de l'URSS.</i></p> <p>3. Conèixer els principals fets que varen conduir al canvi polític i social a Espanya després del 1975 i valorar diferents interpretacions d'aquest procés.</p> <p>3.1. <i>Compara interpretacions diverses sobre la Transició espanyola dels anys setanta i de l'actualitat.</i></p> <p>3.2. <i>Enumera i descriu algunes de les principals fites que varen donar lloc al canvi en la societat espanyola de la Transició: coronació de Joan Carles I, Llei per a la reforma política de 1976, Llei d'amnistia de 1977, obertura de Corts Constituents, aprovació de la Constitució del 1978, primeres eleccions generals, creació de l'Estat de les autonomies, etc.</i></p> <p>3.3. <i>Analitza el problema del terrorisme a Espanya durant aquesta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): gènesi i història de les organitzacions terroristes, aparició dels primers moviments associatius en defensa de les víctimes, etc.</i></p> <p>4. Entendre l'evolució de la construcció de la Unió Europea.</p> <p>4.1. <i>Discuteix sobre la construcció i el futur de la Unió Europea.</i></p>
<p>BLOC 9. LA REVOLUCIÓ TECNOLÒGICA I LA GLOBALITZACIÓ AL FINAL DEL SEGLE XX I PRINCIPI DEL XXI</p>
<p>Continguts</p>
<p>La globalització econòmica, les relacions interregionals al món, els focus de conflicte i els avenços tecnològics.</p>
<p>Criteris d'avaluació/ Estàndards d'aprenentatge avaluable</p>
<p>1. Definir el concepte de <i>globalització</i> i identificar-ne alguns factors.</p> <p>1.1. <i>Cerca notícies a la premsa d'algun sector amb relacions globalitzades i elabora arguments a favor i en contra.</i></p> <p>2. Identificar alguns dels canvis fonamentals que suposa la revolució tecnològica.</p> <p>2.1. <i>Analitza algunes idees de progrés i de retrocés en la implantació de les tecnologies de la informació i la comunicació en diferents àmbits geogràfics.</i></p> <p>3. Reconèixer l'impacte local, regional, nacional i global d'aquests canvis, preveure</p>

possibles escenaris més o menys desitjables relacionats amb qüestions mediambientals transnacionals i discutir les noves realitats de l'espai globalitzat.

3.1. Crea continguts que inclouen recursos com textos, mapes i gràfics per presentar algun aspecte conflictiu de les condicions socials del procés de globalització.

BLOC 10. LA RELACIÓ ENTRE EL PASSAT, EL PRESENT I EL FUTUR A TRAVÉS DE LA HISTÒRIA I LA GEOGRAFIA

Continguts

La relació entre el passat, el present i el futur a través de la història i la geografia.

Criteris d'avaluació/ Estàndards d'aprenentatge avaluables

1. Reconèixer que el passat “no és mort i enterrat”, sinó que determina el present i els diversos possibles futurs i espais o hi influeix.

1.1. Planteja possibles beneficis i desavantatges per a les societats humanes i per al medi natural d'algunes conseqüències de l'escalfament global, com el desgel del Bàltic.

1.2. Valora com una Europa en guerra durant el segle XX pot arribar a una unió econòmica i política al segle XXI.

1.3. Compara, en un aspecte o en diversos, les revolucions industrials del segle XIX amb la revolució tecnològica de final del segle XX i principi del XXI.